

SADUN MAAILMA SATUKIRJOJEN KANSISSA

Näyttely Jyväskylän yliopiston kirjastossa 3.3.-31.5.2000

Tämänvuotisen **Vanhan Kirjan Talven** 3.-4.3.2000 teema oli satu. Jyväskylän yliopiston kirjaston Ex libris -näyttelytilaan on koottu aiheeseen liittyen lähes 200 kirjan satukirjanäyttely. Keskityimme esittelemään paikallisen [K.J.Gummerus](#) - kustantamon julkaisemia lasten- ja nuortenkirjoja. Näyttely on avoinna kirjaston aukioloaikoina toukokuun loppuun asti.

K.J.Gummerus perusti kustannusliikkeen Jyväskylään vuonna 1872, joten yritys on nykyisin vanhin yhä toimiva kirjojen kustannusliike. Kirjojen ohella julkaistiin suosittua *Kyläkirjasto*-lehteä (1872-1914). Lehden alanimeke on kuvaavasti 'Lukemisia Suomen kansalaisille erinäisissä aineissa'. Muutaman vuoden kuluttua lehden rinnalle tuli kuvitettu versio *Kyläkirjaston Kuvalehti*. Lehtien tilaajat saivat liitteenä perheen pienimille tarkoitetun *Lasten Kuvalehden* vuodesta 1881 alkaen.

Lehdessä julkaistiin paljon satuja ja kertomuksia. Piirroskuvitukset oli korkeatasoisia (alkuperältään ulkomaista) ja kuvat mielikuvitusta kiehtovia. Lastenkirjojen julkaiseminen alkoi vasta vuosisadan lopulla. Niinpä näyttelyn vanhin teos on Emilie Ljungbergin (kuvitus Hanna Frosterus-Segerstrål) *Lasten kirja* vuodelta 1898. Sekin ilmestyi ensin Lasten Kuvalehdessä.

Rudolf Koivun lähes ensimmäiset satukuvitukset ilmestyivät Gummeruksen kirjoissa. Ruotsalaisen rakastetun sadunkertojan Lilli Porthanin satukirjojen kuvitus on Rudolf Koivun käsialaa, mm. *Äiti kertoo* vuodelta 1916. Samalta vuodelta on myös hänen kuvittamansa mielenkiintoinen Larin-Kyöstin satunäytelmä *Taikapeili*. Kuvitus on tärkeä osa lastenkirjojen lumoa. Hauska pieni vihkonen *Tirkistelykuvia* (1927), jonka alkuperästä kirjassa ei ole tietoa, sisältää pienikokoisia ja täynnä pienempiä yksityiskohtia olevia kuvia.

Satuklassikoista mainittakoon Gummeruksen versio *Jörö-Jukasta* (1922) sekä tavallaan jatkokertomus Lumikki-sadulle, unkarilaisen Zoltan Losonszyn *Lumikki, Kultakutri ja Mustahapsi* (1947), joka on Helga Nuorpuun suomentama ja Emy Ronan kuvittama. H.C.Andersenin saduista Gummerus on kustantanut yksittäisiä satuja omina pieninä satukirjoina, jotka ovat Eeva-Liisa Mannerin suomentamia. Kuvitus on ruotsalaisen Gustav Hjortlundin.

Tauno Karilas ja Olli Nuorto toimittivat (1951-54) 5-osaisen *Lasten aarreaitta* -sarjan, josta otettiin monta painosta. Vähän pienemmät saivat oman *Pienokaisten aarreaitan*.

Ylivoimaisesti tunnetuin ja rakastetuin kirjasarja on Pekka Töpöhännän lukemattomat seikkailut ja niistä ilmestyneet monet eri versiot. Aikuisten puolella vain Kalle Päätalo on yltänyt samantapaiseen suosioon. Toisenkin ruotsalainen kissasarja, Gustav Sandgrenin tarinat Janne-kissasta sekä Gunnell Linden *Lurituri* kuuluvat Gummeruksen kirjoihin.

Uudemmissa satukirjoissa painotekniikka mahdollistaa värien runsauden ja muun näyttävyyden. Syntyy satumaisen kauniita kirjoja. Esille voisi ottaa vaikkapa

Hannele Huovin ja Maija Kuosmasen yhteistyönä syntyneen *Suo hellii lapsiaan* (1980) ja Jaana Lapon ja Outi Markkasen pienoistaideteoksen *Pieni talvi ja väripuu* (1981).

Gummeruksen lasten- ja nuortenkirjojen kirjo on yllättävän laaja. Esillä on valikoima, joka kertoo omaa kulttuurihistoriaansa. Valitettavasti näyttelyssä ei pääse sukeltamaan satujen sisältömaailmaan, mutta jo kirjojen näkeminen nostaa esille muistoja ajasta, jolloin me kirja-ahmatit nautimme jännittävistä seikkailuista, uskomattomista tarinoista ja uppouduimme kuvien maailmaan sadun vietäväksi.

Ritva Loimio
Kirjastoamanuenssi